

VEREENIGING TOT BEOEFENING VAN
OVERIJSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS

VERSLAGEN EN
MEDEDEELINGEN

VIJF EN VIJFTIGSTE STUK
TWEEDE REEKS - EEN EN DERTIGSTE STUK

N.V. DEVENTER BOEK- EN STEENDRIJKKERIJ
VROEGER FIRMA J. DE LANGE — 1939

EEN COOPMAN TOT ALLMELOE IN 1600. ¹⁾

DOOR

Mr. G. J. TER KUILE Sr.

In den officieelen inventaris der archiefstukken van Stad Almelo komt voor een in kalfsleer gebonden lijvig handschrift, dat daar betiteld is als „Boek 34 correspondentie-register v.h. Sint Anthony Gasthuis 1625-1639” en buiten op den band staat dan ook in oude inktletters „A. G.”.

Bladerend in de eerste zeer moeilijk leesbare en half uitgewischte pagina's, waarbij zelfs een archivaris-consult moest worden ingeroepen, kon ik aanvankelijk aan den inhoud en de strekking van dit boek geen touw vastknoopen. Nergens toch werd het Gasthuis genoemd en de notities hadden daarop geen betrekking, maar bleken te zijn persoonlijke boekingen van ontvangsten en uitgaven van een particulier uit die jaren. Nergens noemde hij zich zelf, nergens werd hij genoemd en niet na te gaan was wie de merkwaardige boekhouder mocht zijn. Tot ik eindelijk bij pag. 117 een los briefje vond liggen, geadresseerd aan: „Eersaeme en Neve (?) Arent Kinckhuys coopman tot Allmeloe” en dat aldus begint: „Laus Deo. In Amsterdam den 19 nov. 1633” en voortgaat: „Eersaeme Ende bemynde”... om te eindigen: „zijt hiermede godt bevool, zijt van hert seer gegroet, vaert wel. Meister Johan Kinckhuis”.

De sleutel was gevonden!

Ons boek dan, dat merkwaardiger wijze nog nooit door

---

¹⁾ Dit artikel, zeer in het kort, is opgenomen geweest in het Dagblad van het Oosten, begin Januari '39.

iemand te voren was opgemerkt, behelst ontvangsten, geldleeningen en uitgaven van een zekeren Arend ten Kinckhuis, burger van Almelo, tusschen de jaren 1624 en 1644. Omtrent het geslacht ten Kinckhuis is al zèer weinig bekend. ¹⁾ Het blijkt nergens of leden hiervan eenige openbare functie b.v. van burgemeester, meensman, notaris of kerkmeester bekleed hebben, dus wij moeten het tegendeel aannemen.

In bijna geen enkele bron, register of procedure van dien tijd ontmoette ik een hunner. Alléén komt in een Prothocoll der Stadt Almelo van 1588 een Gerdt ten Keynckhus voor, als verschenen voor 't burgerlijk gerigt en deze compareert ook in 1596 voor 't Landgerigt Almelo. Verder ontmoeten we in een dergelijk boek in 1612 een zekere Anna ten Kinckhuis als burgeres van A. En nog lezen we in een Protocol van extrajudicieele zaken van het gerigt van Stad Almelo, hoe op 12 Sept 1669 voor 't gerigt verscheen „die Ehrbaere Greeten Kinckhuys, huysvrouwe van die Ed. Joan Swam (uit de familie van de burgemeesters en predikanten Swam), in welk boek we ook sprake vinden onder 17 Nov. 1674 van een huys en where bij den Schuttenkolk gelegen „westwaerts an die Bleicke van Jan then Kinckhuys“. — Maar dat is het al. Ik kreeg aanvankelijk den indruk dat dit geslacht misschien Roomsch of Mennist of Joodsch, dus niet Gereformeerd is geweest. En zie : van vriendelijke zijde werd mij nog medegedeeld, dat in het Stamboek der Doopsgezinde familie *Willink* voorkomt *Trijntje Wessels* als in 1650 ge-

---

¹⁾ In de marke Rectum onder Enter ligt het oeroude erve Keenkhus, uitgesproken als Kjenkhus, vroeger geheeten Kedinckhuys, waarschijnlijk = Kedingehuys, als gelegen in 't gerigte van Kedingen. In het *Rectumer markeboek* komen in het midden der 17de eeuw leden dezer familie voor. Opgravingen in 1933 daar verricht, bewezen dat hier reeds in de 10de eeuw een hut, huis of nederzetting is geweest. Nog heden ten dage woont daarop de R.K. landbouwersfamilie Kinkhuys op Kinkhuys, waarvan herkomstig zijn de nu onder Delden en hier wonende families van dien naam, en ongetwijfeld ook onze... „coopman“.

huwd met *Gerrit Kinkhuis*, terwijl haar zuster *Judith Wessels* omstr. 1660 huwde met *Antony Kinkhuis*. Beiden hebben als oudsten zoon een *Arend Kinkhuis*. En bijzonder welkom was mij nog de mededeeling van andere zijde, dat in een *Puibook van Amsterdam* (= register van ondertrouw van niet-Hervormden) d. d. 1616—1621 genoteerd is: „den 23 „Februari 1617 compareerden... *Arent Kinckhuys van „Almeloo* oud 29 jaren, wonende tot Almeloo en *Anneke „Phlips van Maseyck*, van Goch int land van Cleve, was- „ster (??) met *Phlips van Maseyck* hare vader in de Lau-rensstraet woonachtich” — Terwijl verder in 't *Puibook* van 1606—1612 genoteerd staat; „Den 26 Augustus 1609 com-
 pareerden *Jan Gerritsz. Kinckhuys van Almelo in de Twent* oudt omtrent 25 jaeren en heeft hem bij waere woerden in
 plaatsen van ede gesuijvert dat hij een vrij persoon was... enz. enz.” — Me dunkt, dat hieruit wel is komen vast te
 staan, dat deze leden *Kinckhuis* tot de *Mennistengemeente* behoorden. Onze *Arend ten Kinkhuis*, die nu hier voor het
 daglicht moge treden, is wel zeker een héél belangrijke figuur
 geweest in stad en provincie! Nevens het reeds aangehaalde
 briefje vond ik later nog twee volgbriefjes aan hem gericht.
 Het blijkt uit ons boek dat *Arend* een broer *Jan* te *Amster-*
dam had, die met hem in rekening-courant stond en ook
 nog een neef *Johan* als handelscorrespondent. Men denke
 niet gering over den omvang en de belangrijkheid der han-
 delsrelaties van onzen vriend! Zijn koopmansboek telt 328
 folio pagina's welke bijna allen over 't geheele blad met
 notities en posten zijn beschreven, wegens geleverde goede-
 ren, geleende geldsommen, afrekeningen. En deze aan allerlei
 menschen, adel en onadel, verspreid over de geheele provincie.
 Het boek begint met een klapper, waarop alphabetisch (voor-
 zoover leesbaar) ± 530 debiteuren op 8 pagina's voorkomen.
 Verder gaand, bevat het ± 1580 posten, meest allen netjes
 bij wijze van kwijting met een kruis doorgehaald. Vele namen
 zijn geheel verschoten en ± 50 pagina's zijn uitgesneden. Hij

heeft ook nog andere koopmansboeken gehad, want ééns spreekt hij van een post „in het olde book”. — Maar men oordeele zelf.

We beginnen met de geldleeningen, die hij gewoonlijk zonder precies den datum te noemen aldus noteert: onder 1633 „met juncker reijger (= waarsch. Frans de Reijger op de Gladbeek ofte Reijgershöfte) alles afgereckent also daet juncker reijger my schuldig bleff elf guld.; aan 't buerrichtershuyts to albergen 1628 (= de Buerbancke, het markebestuur aldaar) mij schuldig gebleven 6 gld. 4 stuv.; met die Schulte to manderven gedan 10 guld.; hindrick op den mollenbelt gelent 31 guld. 10 stuv.; lambert ter braeck toe dulder gedan 12 guld. 11 stuv.; gerlich ten Schulenborch geleent 40 daeler daer van mij gerlich gef 2 $\frac{1}{2}$ daeler jaerlix die erste rente is verschenen 14 febr. 1636; herman to eschhus tot wirden gedan 25 guld. an geldt, 1643; an juncker aloff van belinckhoff an hem selven getelt ter summa van 50 guld., an die nije juffer van juncker van belinckhoff vor 40 guld. geleent.

Met de jonkers van den Bellinkhof staat hij in voortdurende relatie: naast een „oboligatie” van 600 gulden tegen 3 $\frac{1}{10}$, levert hij aan diens „maeget” op verzoek der frauwe van B. allerlei goederen. Aardig vooral is te lezen hoe hij telkens noteert „met min here van Almelo”, „met min frauwe van almelo”, „met de juffer (of suster, dit is moeilijk leesbaar) van min her van almelo” op „op den husse almelo” of wel als ze op reis zullen gaan naar Zwolle of Brussel, gereed geld geleend „naer het hantschrift” (dus op schuldbekentenis), nu eens 40 gulden, dan weer „gelent min frauwe van almelo 135 guld. „naer lut van haer handt” en afbetaald gewoonlijk in termijntjes van 15 guld.; „min frau van a. „des daeges vor har vertreck op het huis Almelo 10 guld.; „an verlangen van min her van a. (1639) gelanget 12 guld.; „an die her van a. gedan 2000.— guld. op interest (tegen „hoeveel staat er niet bij) op mej 1639 alles afgereckent”.

An jan spanier (de Spaniers waren destijds gezeten burgers van Almelo, komen nu nog te Deventer voor) gelent vor 6 gulden en 6 stuf.; an herman ter eschhus tot wirden gedan 25 guld. an geldt, 1643; an hindrick ter krupershus lut handschrift 141 guld. 8 stuv.

An juffer Anna van die dackhorst... 92 daeler schult (de van Langen's zaten destijds op het huis de Dackhorst onder Rectum); richter jochem blancken 1643 an het hus te almelo met de renten gereckent dat my to quam 1389 guld 6 stuv. (Joachim Blancken, der regten doctor was „omme sijne vromigheijt en experientie” door den Heer tot rigter aangesteld); an den rigter van Otmersen $4\frac{1}{2}$ guld gelent; an berent paeschen ut Enschede... 200 guld. (Berend Paschen zou dit jaar huwen met Anna Warnars, hij schijnt een tegenhanger van Kinckhus te zijn geweest, immers Dr. Benthem zegt: „hij dreef een levendige handel in velerlei artikelen als molt, garen, linnens, molenassen en hout”); an juncker alof van belinckhoff in twee verscheidene reijse... 50 guld gelent 14 Juli 1637; an jorgen van gildegues op het vreesenfenne gedan 4 guld; febr. 1636 an min frauwe van Saesselt (dit zal zijn geweest Maria van Wijhe tot Hernen, vr. van Godert van Reede tot Saesveld) van mije gelent honderd en 6 guld 7 stuv. die sy beloft hefft tegen paeschen to betalen; anno 1631 19 nof. an jan vrielink tot rossum en geesken sin husfrau haer erfwinninge gescholden... 40 daeler (blijkbaar aan dien boer voorgeschoten de versterfwinning, d.i. de oeroude verplichting van verlof te vragen door den hoorigen boer aan zijn landheer om de erfenis voor een som geld te mogen aanvaarden); an johan bernynck in lossen 13 rijxdaeler („Gunstige en gude frundt doet soe wal en schyckt my by dussen baden (bode) dertheyn rijxdaller” had deze geschreven); an juncker rammelman... 150 guld en een rixd... en later nog veel meer... en ten slotte tot een bedrag van 1022 guld 10 stuv. (waarschijnl. was dit „de Erentveste Herman Rammelman, welk adellijk geslacht huisde op het Dubbelink bij

Delden, nu uitgestorven, maar hun naam leeft nog in de familie Jhr. Rammelman Elzevier); an min schwager Jackops frauwe gedan lut haer handtschrift... enz.; an lambert hagedorn doe hi nae brussel trock ut befehl van min her van almelo... 18 guld en up nijaersdach 1631... 20 daeler ut name van min her van A... an min her van a... 60 Karolus guld (de zilveren Carolus gulden was in 1512 als standaardmunt geslagen en was verdeeld in 20 stuv.; de z.g.n. rixdaeler kwam veel meer voor en gold ruim f 2); voor den Heer van Almelo, an die armen tot hengelo... 10 goltguld, (de goldguld. en de gulden ridders werden op ± f 10.5 gerekend, de zeer dunne gouden dukaat op 3.16); an juncker evert ten moerbecke 13 daeler (de Moerbecke's zaten toen op de havezate Noord Deurningen) enz.

Nu gaan we over tot 's mans leverantie's, althans enkele grepen er uit. Bij de meesten dezer posten weer geen datum of jaartal, al kan dit laatste gewoonlijk geraden worden uit eene der voorafgegane posten. „1635, an egbert op die kemmena wegens ellen laeken geliefert... 4 gld. (de van Kemmenade's zaten tot ± 1620 op de gelijknamige havezate in 't Geziet onder Albergen); an lambert ter braek toe dulder up almeler karmesse 2 elle gewandt (= want, een soort grof laken) van die elle tot 3 guld. 5 stuv.; van geerdinckman te fasse (= de boer van het duizendjarig „erve Geerdink onder Vasse)" ontfangen 10 mudde boekweit tot Albergen in het klooster; In April 1633 an gerdt ter luttich te albergen in het klooster (een kloosterbroeder?) gedan vor sinen scheper vor 45 stuf, rodt wandt en an sin frouwe vor damast 21 stuf. (damast werd reeds in de middeleeuwen vervaardigd; elders staat in 't boek een post „vor diemat" = diemit, gekerpe bombazijn of witte linnen stof waarin een patroon was geweven) en 44 stuf vor roet wandt en en par hembden... 5 gld. (De kloosterlijke samenleving in Albergen zal met het overlijden van den laatsten Prior in 1611 een einde genomen hebben, waarna deze ex-kloosterbroeder een „frouwe"

zal hebben gevonden). Posten van geleverde hemden komen hier dikwijls voor. Ook levert bij aen laatstgenoemde „2 ellen rot faleken? (moeilijk leesbaar) misschien = falie, 't westfaalsche falge = sluier) vor 21 stuv., waarschijnlijk was dit bestemd „vor min frouwe van saesfelt" die daarnevens vermeld wordt. En voorts aan dezelfde „vor 44 stuv. roet wandt daerop zi betaelt met eijer (dus afrekening in natura). 1639, an jan to hulscher an den Kokendiek gedan een best vor 16 daeler ('t *Hulscher* lag aan den Koekendiek, de eenige groote zandweg van Almelo langs 't Weleveld naar Borne); 1635 min frouwe van almelo gedan 15 ellen min een sestiendel laeken; vor juffer van wije 1635 hennepzaedt tot een doethemt die elle tot 92 stuv. bedongen (dit moet zijn geweest Joachima van Wijhe tot Hernen, vrouwe van Rechteren, in 't zelfde jaar overleden). Voor dezelfde gaan vooraf een tiental posten, kleine leverantie's vanaf 1628 als: 6 ellen blaudoeck, wit, gruen, grau wandt, laeken an die stoelen, 7 pont schijnken, gelevert mispelbomen, baay, linnen, duffel, knope, lint vor kissen"... soms staat er bij „dee ick min frauwe van a. des daeges op het hus bracht"; Voorts leverantie's „an juffer van rechteren" ad 20, 69, 135 guld.: één keer een optelpost, groot 792 keijzers guld. afbetaald telkens bij gedeelten.

Maar de vrouwe van Almelo was niet de eenige goede klant: in die jaren koopt Kinkhus telkens van joncker aloff van belinckhoff mudden en schepelen rogge en boekweit en holt, en hij leent ook „an die nije juffer van juncker belinckhoff geregeld geld, soms 50, 134 soms 100 guld („gesandt bij (= door) knecht simon"), dan weer stuurt hij den jonker „bijr voir sijne meijers" of „14 kanne byrs", dan weer noteert hij hem voor „een oboligatie" van 348, of eene van 600 guld. tegen 3^u/_o.

Ook met „schotto assessoren frouwe" (= de vrouw van Schotto Aversteghe, den secretaris der Stad) stond hij telkens in rekening. Verder schrijft hij: 1630 an jan koster in gro-nauwe verkoft verdehalf am oly den aam tot 5 guld (= 'n

aam is een oude vochtmaat van 4 anker, d.i. ± 155 Liter), en ook aan denzelfde holt vor 150 keys. guld en 500 foet plancke hem to gronauwe gedan. Aan arend jurgens tot graenauwe en aan wessel glasenmaeckers tot stenvorde levert hij wandt (Steinfurt i.W.); hij trekt naar de fennemarkt, deldenerkermes, almeler karmes, rissener markt, hij trekt naar Geesteren, Albergen, Diepenheim; hij is schuldig „an albert in de Wonde dat hie mi met drie perde nae gronauwe geweest”, de rit per paard berekend op 11 stuv. Anno 1629 zegt hij met hindrick gosschalk alles afgereckent also dat van hindrick kumt mij van een axhofft win 10 guld en van wesselgelt 30 guld so (= die) ick hem tot amsterdam betaelt hebbe.” Een ander keer krijgt hij „20 guld voor een axhoff win” van denzelfde, aan wien hij ook „verkofft 5 ossen het stuck tot 43 guld” (een axhoofd = 6 anker, 1 anker = 44 flesch), diens rekening beloopt ten slotte 237 guld. 10 stuv. Eén keer heeft „gosschalk getelt an min frauwe 30 guld.; Aan willem luckens (burgemeester) verkooft hij een „am win... 10¹/₂ gld.

Tal van kleinere leverantie's en voorschotten komen voor ten laste van den muller tot geisteren, gerdt mensinck tot fleringe; luttichhues to doerninge; reijmer en faelintin van welborch... deze voor 276 daeler (wie dit zijn?); wandtman to kampen, heer lambert toe hengelo, willem meijers tot epe (bij Deventer), nesse gerdt to enschede enz. enz.

Bij een post op burgemeester Hendrik Swam spreekt hij „van onse maschappie” (hier waarschijnl. gemeene boedel), daar er dan ook sprake is van „mijn juffer Swam”.

Slechts twee keer is er sprake van het Sint Anthony Gasthuis n.m.l. als hij de vordering op een vrouwtje, aan wie hij 50 gulden geleend had, als non-valeur doorhaalt, en nog eens als hij noteert onder 1630 „jan groeten wink nu in het gasthuisz is schuldig 12 guld...”

Nu nog een paar posten: an joncker sloet up grimbergge, sandt up sin begher 6 mudde weijten... 24 guld; joncker

studi up kemmenade gesunden 3 elle vor kamisool (= vest, buis zonder mouwen) van halff siede die elle tot 5 guld. 15 stuv. bedracht 18 guld. (de Hasselter burgemeester Johan Studich had door huwelijk de havezathe de Kemnade verkregen, waarover hij toen van 1633-1653 procedeerde); gelievert an den man tot otmarsum 110 waege wulle, die waege tot 3 guld... komt na afrekening op 254 guld. ¹⁾ Op jan klocker tot Schoppinge (Schöppingen i.W.) geeft hij af „een wesselbreef” van 100 rixdaeler; an neijssen klostermoije (Nese, zuster of misschien moederoverste van het Sint Catharina klooster te Almelo) gedan vor 6 daeler en 14 stuf. blau, rodt en sajat (?); met mijn frouwe van metelen alles afgereckent, (namelijk) vor swart laeken vor tenden, vor brun-haspe (? misschien = bruine haspe, = strengen garen) enz. tot een bedrag van 50 guld. „blijf mi die matersche (of misschien staat er „die metelsche”) schuldig lut haer handschrift enz.” wellicht is hier bedoeld de Abdis van het adellijke vrouwenklooster te Metelen i. W.; an wicher berendsen frauwe gedan vor 3 guld. 5 stuv. wandt tot en hemmtrock; an jan van det tot deffenther verkofft ... allerlei goed... bleef schuldig 523 guld. 10 stuv.; an simon gossen verkofft linnens

¹⁾ „Waege”... dacht ik in de beteekenis van *kruiwagen* hier, maar *Mr. Fockema Andreae* was zoo vriendelijk mij als zijn oordeel te geven, dat hier waarschijnlijk bedoeld is het *gewicht* van dien naam, een *groothandelsgewicht*, vooral *gebruikelijk in Neder Saksen en Westfalen*.

Uit *J. C. Nelkenbrechers Taschenbuch der Münz-, Maasz- und Gewichtskunde, neunte Auflage* (Berlin 1805) teekende hij aan:

Bremen. Die Wage Eisen hat 120 Pfund.

Kopenhagen. Der Wog oder Wage zu 3 Bismar-Pfund à 12 gemeine Pfund.

Osnabrück. Vom Handelsgewicht hat 1 Waage Eisen 120 Pfund.

Het Deensche gewicht is blijkbaar heel iets anders dan hetgeen in Bremen en Osnabrück gebruikt werd. Het is te onderstellen, dat men in Twenthe het gebruik van Osnabrück c.s. gekend en, op zekeren afstand, gevolgd zal hebben. Dus de „waege”, in Twenthe ook 120 pond, en dan van de Twentsche ponden à 0,4935 kg, dus van het zware type, de „Troische” ponden?

tot een bedrag van 286 guld. 15 stuv. betaelt tot Amsterdam an min bruder jan kinkhuis tot Amsterdam; „an rombout knoop laeckenkooper in de brabansche waegen up den niwendiek tho amsterdam” diversen tot 181 guld. 15 stuv. — (Rombout Knoop was Amsterd. burger).

Maar de belangrijkste posten bewaarden we nog, namelijk die waaruit 's mans handel op Holland blijkt. Zoo noteert hij: „ano 1630 in April arendt moens toe amsterdam gedan 69 stucke linnens die elle tot 9 stufer die arendt moens sal blieken (= moet laten bleeken) en verkopen tot gelicke fordel en schaede, daerop hefft arendt moens betaelt 200 guld.; an min swaeger joncker noch en wesselbrief gegeven an jan hoogelande op arendt moens”; verder is hierbij sprake van een overwinst van 100 guld. te bedingen en Kinckhus besomt in de rekeningcourant als hem toekomend 563 guld. 12 stuv., terwijl het verder nog heet: „arent moens is mi schuldig 1500 guld, daer van hij mij rente zal geffen en heft mij die rente tot ano 1631 betaelt”; „ock an arendt moens frauwe tot amsterdam verkofft linnens” enz. (dit laatste moeilijk leesbaar). Moens was blijkbaar in nauwe relatie met hem; zijn rechterhand in handelszaken aldaar schijnt zijn broer Johan of Jan K. te zijn geweest. Deze antwoordt hem o.a. in een los briefje, dat hij wegens naar A'dam gezonden rogge een assignatie afgegeven heeft van 3 guld. 3 stuv. het mud.

Aan zijn broer zal Arend ook wel hebben opgedragen de incasseering van dezen post, „Ano 1632 in nofemb. ich hebbe tot Hoorn staen under adam hindrick twee schepen bulckens up het ene schip 19 stucke in het andere 23 stucke hem ingesaet (? = misschien opgedragen) to verkoopen het stucke 25 guld die schipfrachte hebe ick selves betaelt.” Ook deze post: „Anno 1632 in nofemb. noch twee schip gesendet op op order an jan mussem met bulckens in het ene schip 19 stucke in het ander twinnig bedracht to saamen 39 stucks ingesaet to vorkopen 26 gulden het stucke daarop jan mussem an die schippers betaelt 19 gulden elck schip to samen 38

guld" (vracht dus). En ten slotte deze post: „noch tot order gesandt an Jan Musemm toe Amsterdam 2 schepen holt in het ene 18 stucke in het ander 17 stucke to vorkopen het stucke tot 24 guld. dar op vorschotten an die schippers 38 guld. ano 1632 in nofember" (waarschijnlijk dus zware boomen). Van vervoer per schip is ook nog sprake in een afrekening van 1633: „vor juncker adolf van Belinckhoff uttgetelt ende in die scheepe laeten fuhren 14 fimme roggen (een vim is 104 bos) en 10 gerst en 13 fimme haever."

Onroerend goed heeft onze vriend ook wel bezeten, misschien gedachtig aan het Twentsche gezegde: „*Oaver laand en groond kan ow ruter en perd hen goan, meer metnemmen könt ze 't nich*". Hij toch spreekt van hem toekomstige landrenten, tenden, pachten, en van minen meijer Jan *Hesselinck* afgereckent in 1634 an pacht 10 guld en 2 stuf". Dank de vriendelijke mededeelingen van Mr. A. Haga is nog gebleken, dat dit moet zijn geweest boer *Hesselinck* gelegen onder *Mander*, want op 10 Octob. 1662 wordt *Jan Swam*, burgemeester van Almelo, ten behoeve van zijn vrouw *Griete ten Kinckhuis* met dit erve beleend, na doode haars vaders **Arent!** En dien zelfden dag wordt met het erve *Wolberink* in 't gericht van Ootmarsum beleend *Hendrik ten Cate* namens zijn vrouw *Engeltje ten Kinckhuys*, na 't overlijden haars vaders **Arent!** Met dit laatstgemelde erf was *Arent* door de provincie beleend geweest op 15 April 1642. — En hiermee staat ook het *sterfjaar* van onzen coopman vast.

Zoo is de omvang van *Arend Kinkhus'* relaties in die dagen werkelijk verbazend, bijna ongelooflijk. Ongetwijfeld hebben al die scheepsloadingen hem véél hoofdbrekens gekost. 't Was een lange, moeilijke weg: eerst per boerenwagens langs de befaamd slechte wegen uit Twenthe's binnenlanden aangevoerd: gewoonlijk „an het lo to leffren" schrijft hij d.i. te leveren bij die eens zoo bekende schippersherberg het Loo te Dulder in 't rigterampt Oldenzaal. Van daar over de Loolee naar Almelo. Daar aan de Schuttenkolk of de Werf

binnen 't stedeke moest overgeladen worden; hij boekt zelf „an die laeders betaalt 9 guld van 3 schip to laeden”; hij mocht het daar niet lang laten liggen, want de stedelijke keur van 1489 bepaalde „niemant en sal hoelt voeren en laten liggen oep deen werve dan dree daghe.” Dan werd er dus overgeladen in een dier kleine potten, lange scheepjes geschikt om op de beken voortgestuwd te worden door, pottschuwers” (mannen dien den pot boonden) over de Aa en den Niejen Graven naar de Regge.

De Almlosche Aa was destijds zeker voor kleine schepen een vrij goed bevaarbaar stroompje, oneindig waterrijker dan thans, ook al spreekt de schrijver Lindeborn in 1670 hiervan als van een „torrens ignobilis” (nietige beek). Langs de Vecht ging 't dan naar Zwolle (K. spreekt een keer van „die fracht van Zwolle”), waar allicht alles nog eens weer overgeladen moest worden in zeewaardige schepen over het Zwarte water en de Zuiderzee naar Holland.

Onder zijn inkomsten noteert Kinkhus eenige landhuren, pachten van gaerdens, opbrengsten van smalle tienden (= tienden niet van rogge maar van andere veldvruchten).

Ten slotte nog de *schulden* van onzen koopman: Ze betreffen (hier héél in 't kort vermeld) de inkoop van al die ongelijksoortige zaken, die te voren reeds opgesomd zijn, somtijds gaande tot aanmerkelijke bedragen. Een post uit vele als voorbeeld: „1632 an Krecken berent ick sin schuldig die zumma van 65 keys, guld”... o.a. voor 2 zak wulle van 125 pundt nog wulle van 434 pundt, nog wulle van 438 pundt”, en hij blijkt dit betaald te hebben „bi en wisselbreef op Oldenzaal”; 1633 van lucken hassinck tot manderen gekofft twee stiers ene tot 21 daeler enen vor 19 guld. 10 stuv. en op de fennemarckt van Jan Hesselinck gekofft 38 schaepe tegen 37 stuv. stucke”. — Aan deze *schulden* kan ik nog, dank zij de vriendelijke mededeeling van *Mr. Formsma*, toevoegen dat in het oud-archief van Hasselt een koopmansboekje berust, waarin deze notities:

„Arendt ten Kenckhus :	
„den 19 July 1624 luidt sin handt schuldigh bleven	
„32—10 st. dar up betalt 14 g.	
„den 24 July 1624	
„Rest an Arendt te Kenickhuis tot Almelo van 2000	
„ponden kes en soetemelx	—20— 0
„3 tonne Luibbers bier	— 3—15
„4 halve tonne botteren	— 7—17—8
„2 kijneke seep	— 6
	<hr/>
	31—18—8”

De herkomst vooral der linnens is ons niet altijd duidelijk, maar allicht zijn ze betrokken van boeren en wevers, die uit de stad en heerlijkheid Almelo en uit den verren omtrek bij hem aan huis de producten hunner huisindustrie afleverden.

En eindelijk de *moraal*, in dezen, . . . de *balans*. Kan uit dit boek over genoemde jaren een balans opgemaakt worden? Geen sprake van. Dat wil zeggen: onze coopman zal zeer zeker goochem genoeg geweest zijn om zijn eindrekening hieruit te distilleeren, maar voor ons is dit niet mogelijk. Ongerekend de hiaten in dit kasboek, ongerekend het vele dat volkomen onleesbaar is geworden . . . zijn notities zijn voor ons veel te fragmentarisch en ook dikwijls te raadselachtig. Maar ik gis zoo, dat de man niet slecht geboerd heeft. Zijn calculaties zijn in 't algemeen nauwkeurig, althans zeker voor hem geweest; slechts één keer is hij zelf in twijfel, als hij onder een lange afrekening ten laste van hinderich ten kate en sin frauwe in 1625 schrijft „op die karmisse gedan so ick mene 34 guld schuldig doch men mach hem selves fraegen”; overigens blijkt de man met ijver en nauwgezetheid geboekt te hebben.

Hoe *Arend ten Kinckhuis* in zijn tijd hier ter naam en faam bekend stond, waar in het Stedeke zijn huys en where heeft gelegen, tot welke religie hij zich bekende, of hij behalve met aardsche goederen ook in zijn gezin gezegend is geweest, in of bij welke kerk zijn stoffelijke resten rusten . . . 't is al vergeten. Maar iets van zijn werkzaam leven, een unicum in het Twenthe van 1600, is plotseling herboren.